

APPELL

Nr. 3/2018

Fra barnesoldat til sykehusdirektør
Side 4

Solidaritetskonferanse på Utøya
Side 8

Up at the farm
Side 12

Utgitt av: Norsk Folkehjelp • www.folkehjelp.no

Tema:

Krigen mot sivilsamfunnet

Side 14-32

APPELL

Tidligere Melding, Helsa, Helse Miljø
Trivsel, Norsk Folkehjelp og Magasinet
Norsk Folkehjelp

Utgiver: Norsk Folkehjelp

Nr. 3, 2018. Årgang 78

Postadresse:

Postboks 8844 Youngstorget
0028 OSLO

Besøksadresse:

Norsk Folkehjelp
Stortorvet 10, Oslo

Telefon: 22 03 77 00

Faks: 22 20 08 70

Internett: www.folkehjelp.no

Redaktør: Torunn Aaslund

E-post: taa@npaid.org

Medarbeidere dette nummer:

Betzy Alexandra Kjelsberg Thangstad,
George Wright, Anne Håskoll-Haugen,
Guro Thobru, Anne Gerd Grimsby
Haarr, Ingebjørg Sørenes, Johan
Reisang, Johanne Hovland, Werner
Anderson, Therese Nordhus Lien og
Julie Strand Offerdal.

Grafisk utforming: LO Media

Trykk: Ålgård Offset AS, Ålgård

Opplag: 31 114

ISSN 0804-7758

Annonsekontakt:

Arild Halsne, tlf.: 915 90 578

E-post: arild@hrme.no

Redaksjon avsluttet: 20. september

Signerte artikler gir ikke nødvendigvis
uttrykk for Norsk Folkehjelps syn.

Ønsker du å bli medlem? Kontakt oss
på telefon 22 03 77 00, eller besøk
oss på www.folkehjelp.no

Norsk Folkehjelp

Fagpressen
Opplagskontrollert

LEDER

Presset mot folkets stemme

«Siden 2012 har mer enn 60 land vedtatt lover som gjør det vanskeligere for organisasjoner å jobbe for menneskerettigheter og politisk påvirkning.» Dette kan vi lese i dette nummeret av Appell. Stadig flere land begrenser, setter opp hindringer eller prøver aktivt å stoppe organisasjoner og aktivister fra å delta, påvirke eller overvåke myndighetene.

Internasjonalt kalles fenomenet «shrinking space», og et lands myndigheter har en innholdsrik verktøykasse å ta av dersom de ønsker å slå ned på sivilsamfunnet for å unndra seg kritikk eller slippe å imøtekomme krav om ansvarlighet og åpenhet.

Etter terrorangrepene i USA i 2001 vedtok mange land antiterrorlover som i utgangspunktet skulle hindre terrorangrep, men som også innskrenket vanlige menneskers frihet. Myndigheter som i utgangspunktet var interessert i å stoppe kritikere fikk et nytt verktøy. Ved å stemple motstandere som terrorister innførte de restriktive lover under påskudd av at de er nødvendige for å beskytte befolkningen.

I Norsk Folkehjelp opplever vi at mange av våre partnerorganisasjoner, og de menneskene som engasjerer seg der, lever stadig farligere. Overvåkning av enkeltpersoner, trusler om vold og regelrette drap er vanlig for mange av dem. I tidligere numre av Appell har vi skrevet om aktivistene i Honduras: Berta Cáceres, som ble skutt i sitt eget hjem i 2016. Presten, menneskerettighetsaktivisten og Raftopris-vinneren Padre Melo, som lever under stadige trusler. Martin Fernandez, som har måttet rømme fra landet hele 15 ganger på grunn av drapstrusler.

I august fikk vi melding om at lederen for vår sørafrikanske partnerorganisasjon Abahlali baseMjondolo (AbM), S'bu Zikode, har måttet gå under jorda på grunn av gjentatte drapstrusler. AbM er en av de største demokratiske sivilsamfunnsorganisasjonene i Sør-Afrika, og de organiserer slumbeboernes kamp for bedre leveforhold og mot vilkårlige utkastelser. Flere ledere og aktivister i organisasjonen er allerede drept.

Presset mot organisasjonene kommer også hit til oss. Norsk Folkehjelp har i år måttet bruke store ressurser på å svare på angrep, som bak et tynt slør av terrorbeskyldninger viste seg å være en svertetekampanje fra Israel og pro-israelske aktivister i USA. Dette er en strategisk metode Israel bruker for å undergrave kritiske røster.

Kritiske motrøster blir enda viktigere i en verden der det blir vanskeligere å skille mellom falske nyheter og virkeligheten, og der de demokratiske reglene ser ut til å gå i oppløsning. Det er vel nettopp derfor presset mot folkets stemme blir stadig sterkere og farligere.

Torunn Aaslund
Torunn Aaslund
Redaktør

INNHOOLD

FØLG NORSK FOLKEHJELP

TEMA: Det blir vanskeligere for vanlige folk å organisere seg for å slåss for rettighetene sine. Mange ganger er det livsfarlig. FOTO: HOUSE RIGHT TASK FORCE (HRTF)

PROFILER:
Jacob Atem

PROFILER

04 Barnesoldaten som ble sykehusdirektør

UNGDOM

08 Solidaritetskonferansen 2018

09 Ana Taban: Håp for unge i Sør-Sudan

10 Sanitetsungdommens sommerleir

11 Folkehjelpshytta på Utøya

AKTUELT

12 Stortingspolitikere på auksjon

13 Norsk Folkehjelp i Laos

TEMA: KRIGEN MOT SIVILSAMFUNNET

16 Når folket blir fienden

20 Håp om forandring i Zimbabwe

24 Israel knebler motstandere

26 Kambodsja på vei mot diktatur

30 Sør-Afrika: Slumbeboere trues

FASTE ANNONSER

33 Støtteannonser

34 Støtteannonser fra lokale klubber og foreninger

35 Hovedsamarbeidspartnere og regionskontorer

FORSIDEBILDE: Landrettighetsaktivisten Tep Vanny ankommer høyesterett i Phnom Penh i februar 2017. Vanny ble arrestert fordi hun ledet protestene mot utkastelsene fra Boeng Kak-området. Hun ble benådet av kongen og løslatt i august i år.

FOTO: AP PHOTO/HENG SINITH/SCANPIX

Barnesoldaten

som ble sykehusdirektør

I oppveksten ble Jacob Atem utsatt for mer enn barn og unge skal behøve å oppleve i livet. Men han overlevde både en strabasjøs flukt og som barnesoldat i den sørsudanske frigjøringsbevegelsen.

GURO THOBURU (tekst og foto)

Jacob Atem ble født i det som i dag heter Sør-Sudan i 1977, på landsbygda utenfor byen Bor i staten Jonglei. I 1983 brøt borgerkrigen ut på nytt, og som niåring ble han tatt fra foreldrene sine av The Sudan People's Liberation Movement (SPLM) som trengte rekrutter til hæren sin. Slik ble han en av de over 40 000 guttene som fikk tilnavnet Lost Boys, og tvunget ut på en ferd han ikke glemmer.

– Det som skjedde med meg får ikke skje med andre, hvis jeg får være med og bestemme, sier han alvorlig. – Vi gikk i minst to måneder. Vi gikk uten klær det meste av tiden, vi krysset uendelig mange elver og mange av guttene druknet. Noen ble tatt av dyr. Du sover litt, men du vet ikke om du vil overleve natta. Hvis du klarer deg til morgenen, vet du ikke om du vil være i live når kvel-den kommer.

Jacob folder hendene på bordet foran seg. I en uke har han besøkt Norge og truffet kollegaer som jobber i Norsk Folkehjelp fra hele verden. Til daglig bor og jobber han i Sør-Sudan. Dette er første gang han er utenfor Afrika.

Til frontlinja. Frigjøringsbevegelsen sa de ville ta med guttene til steder de kunne gå på skole, og i Etiopia ble de plassert i flyktningleirer. Der fikk de litt undervisning. Men det var ikke først og fremst derfor Jacob var der.

– SPLMs militære del, SPLA, tok oss med til en militærleir. I fem måneder ble vi opplært til å bli soldater, forteller han.

I 1991 forverret situasjonen i Etiopia seg da Ethiopian People's Revolutionary Democratic Front (EPRDF) kastet regjeringen.

– Vi måtte flykte fra Etiopia, tilbake til Sudan. Og fordi vi allerede var trent som soldater, ble vi utstyrt med geværer. Noen av guttene var heldige. De slapp å bli rekruttert til hæren og dro i stedet til flyktningleirer i Kenya. Jeg var litt høyere enn mange andre, og ble derfor utvalgt til å bli med i frigjøringshæren. Noen av oss ble tatt med til frontlinja.

I seks år var Jacob soldat og kjempet mot regjeringsstyrkene.

– Tenåringslivet mitt handlet om å tenke på geværer, tenke på å slåss, og tenke på å drepe. Det var det eneste tilværelsen dreide seg om.

Han får et drag av alvor over ansiktet, og ivrer ikke etter å prate mer om det. Han vil heller fortelle om hvordan han kom i kontakt med Norsk Folkehjelp.

Hjelp til skolegang. Jacob Atem forteller at han tross alt var heldigere enn mange andre under krigen. Han hadde venner i hovedkvarteret hos en av generalene, og fikk gjennom ham møte en hjelpearbeider som tok ham med til en skole i Uganda.

– Jeg fikk gå på ungdomsskolen og ting forandret seg. Jeg kunne ikke snakke språket til stammen der, men vi kunne kommunisere

på engelsk på skolen. Jeg begynte å tenke som – du vet – et menneske, sier han og smiler.

– Jeg tenkte på hva jeg kunne gjøre bedre, hvordan jeg kunne bidra til utviklingen når det ble fred igjen i Sudan. Av dem som ble rekruttert til hæren var det få som var så heldige at de fikk begynne på skolen igjen. Mange ble drept.

I 1998 arbeidet Norsk Folkehjelp i flyktningleirer langs grensen til Uganda. Da Jacob Atem var ferdig på ungdomsskolen, dro han

LOST BOYS

Den andre borgerkrigen i Sudan [1983–2005] gjorde at mange barn ble adskilt fra foreldrene sine og drept på flukt. I den sørlige delen av landet måtte fire millioner mennesker flykte fra kampene minst én gang. Tallet på døde under krigen anslås til rundt to millioner. Gutter flyktet i tusentall og flukten til nabolandene tok alt fra noen uker til flere år. Det sies at over halvparten døde under flukten. Navnet Lost Boys ble først brukt av hjelpearbeidere i flyktningleirene i Etiopia og Kenya. Det tok år før disse guttene kunne vende tilbake til et skjært Sør-Sudan. Begrepet fikk ny aktualitet da borgerkrigen på ny brøt ut i 2013.

KARRIERE: Jacob Atem har hatt en lang karriere i Norsk Folkehjelp. Gjennom 19 år har han jobbet seg opp fra å være frivillig hjelper på et feltsykehus, til å være prosjektkoordinator for Norsk Folkehjelps sivilsamfunnsprogram.

PROFILER: Jacob Atem

igjen mot Sudan. Over grensen fant han en leir for fordrevne hvor Folkehjelpa drev et sykehus. Der var det et utbrudd av kolera, forteller han, og det var mangel på hjelpearbeidere.

– De annonserte etter frivillige til å hjelpe med å kontrollere utbruddet. Rundt femti personer søkte, men jeg var den eneste som hadde fullført ungdomsskolen. Jeg ble ansatt av Norsk Folkehjelp som sykepleieassistent på sykehuset og lærte blant annet å gi medisiner og injeksjoner. På dette tidspunktet var jeg 19 år. Jeg hadde jo ingen medisinsk bakgrunn, men jeg fikk med meg mer enn dem som ikke hadde noe skolegang.

Jacob jobbet på sykehuset i to år før han fikk ytterlige opplæring på en skole drevet av Norsk Folkehjelp sør i landet.

– Jeg studerte til laboratorietekniker i tre år, før jeg kom tilbake til det første sykehuset jeg var ansatt på. Jeg startet med de lavere titlene, før jeg gikk videre til de høyere, sier han, og ansiktet sprekker opp i et smil: – Da jeg var 27, ble jeg sykehusdirektør.

Innsats i sivilsamfunnsprogrammet. Da fredsavtalen ble signert i 2005 måtte Norsk Folkehjelp avslutte sine aktiviteter ved sykehuset. Jacob ble sendt til et annet sykehus i Yei, i nærheten av Juba, hvor han begynte å studere forretningsledelse. Han vekslet mellom jobb og studier.

– Norsk Folkehjelp hadde på den tiden et større prosjekt som støttet SPLM, den samme bevegelsen som tok meg bort fra landsbyen min for så mange år siden. De så etter noen som kjente folket. Jeg var assistent i prosjektet til slutten av 2013, da det brøt ut krig på nytt.

I SPLM var det mye uenighet og flere fraksjoner, og det ble vanskelig for Norsk Folkehjelp å jobbe direkte med en bevegelse som hadde så store indre stridigheter.

– I stedet ble jeg overført til et prosjekt som jobber for å styrke sivilsamfunnet og nå er jeg programkoordinator for medieprogrammet. Norsk Folkehjelp gir støtte til medieorganisasjoner, mediehus og journalister ved å lære dem opp og ved å gi dem kameraer for eksempel, som de mangler. Vi støtter også organisasjoner som jobber for ytringsfrihet og en friere presse. Det er mye sensur i Sør-Sudan. Folk kan ikke uttrykke seg fritt. På ett vis går det framover, men det er fremdeles krig, og regjeringen tillater ikke

LOST BOYS: Guttene som flyktet fra borgerkrigen til fots fikk tilnavnet Lost boys. Mange døde på veien, ble rekruttert som barnesoldater slik Jacob ble.

TRENING FOR JOURNALISTER: Journalist fra Yei intervjuer en oljearbeider i Bentiu. Støtte til opplæring av medier og journalister er en viktig del av sivilsamfunnsprogrammet.

journalister å rapportere om situasjonen i landet. De vil ikke at stemmene fra folk som går imot regjeringen skal høres.

Vil endre systemet. Da Jacob ble drevet på flukt fra landsbyen sin visste han ikke at det skulle gå nitten år før han fikk se moren sin igjen. Faren ble drept mange år før Jacob ble gjenforent med familien.

– Men noe er bra. Jeg er den eneste av søskenflokket på seks som har utdannelse. Det var selvfølgelig forferdelig at jeg ble skilt fra foreldrene mine, men hadde jeg ikke blitt det, hadde jeg ikke fått muligheten til å studere. Jeg hadde aldri fått jobb i Norsk Folkehjelp eller kommet til Norge. Jeg ble tatt bort med makt, men jeg fikk også begynne på skolen, sier han.

Han er fornøyd med jobben sin. – Det at jeg arbeider for Norsk Folkehjelp muliggjør at barna mine også kan få en utdannelse. Jeg støtter folket, og jeg hjelper til å bygge opp mediene. Vi har jobbet med et utkast til

mange satt livet på vent i leirer i nabolandene eller de

en medielov som ble behandlet i parlamentet og signert av presidenten. Det har aldri skjedd før. Jeg får se an hvor jeg best kan bidra meningsfullt i framtida, men det vil uansett være vanskelig å forlate Norsk Folkehjelp. Organisasjonen er en del av meg nå. Jeg lever et godt liv, sier han med et smil.

– Det å gjennomgå det jeg gjorde i barndommen var ikke enkelt, selvfølgelig. Du vet ikke hvordan noe sånt påvirker deg før lenge etterpå. Men mine tanker og mål er rettet mot å endre det systemet som gjorde at jeg endte opp som barnesoldat i krig. Vi skulle hatt et annet system nå, som er for mennesker, for utviklingen av tjenester og for fred.

Norsk Folkehjelp legger ned mottaksdrift

Etter 30 år med drift av asylmottak sier Norsk Folkehjelp nå stopp. – Det er ikke mulig å drive videre innenfor økonomisk forsvarlige rammer, sier generalsekretær Henriette Westhrin.

BETZY ALEXANDRA KJELSBERG THANGSTAD
[tekst]

– Det er ikke vi som har besluttet dette; det er regjeringen som gjennom sin politikk har tatt beslutningen for oss, sier generalsekretær Henriette Westhrin i Norsk Folkehjelp.

Siden åpningen av sitt første asylmottak i 1988, har Norsk Folkehjelp drevet 40 mottak. I 2016 drev Norsk Folkehjelp 14 mottak; i dag er Dikemark det eneste. Kontrakten for Dikemark går ut neste år og vil ikke fornyes. Styret i Norsk Folkehjelp har besluttet at organisasjonens lange tradisjon med å drive asylmottak dermed er brutt

– Dersom rammevilkårene for drift av asylmottak endrer seg for ideelle organisasjoner, vil vi vurdere å gå inn i feltet igjen, sier Westhrin.

Norsk Folkehjelp vil fortsette å jobbe politisk for at asylsøkere får et økonomisk grunnlag det er mulig å leve av, og som dekker mat, klær, helsetjenester og det som skal til for å delta i samfunnet.

– Asylmottak har blitt opprettet og lagt ned i rekordfart de seneste årene. Hver gang et asylmottak legges ned, må beboerne flytte. Vi kjenner folk som har måttet flytte over 20 ganger på halvannet år. Ingen mennesker skal måtte leve slik. Det trengs mer forutsigbarhet, langsiktighet og økonomiske rammer som gjør det mulig å få asylmottak til å bli en del av et godt norsk velferdstilbud, sier Westhrin.

Det er UDI som utarbeider retningslinjene for hvordan asylmottak skal drives. Dette gjøres ut fra gjeldende politiske føringer.

SISTE MOTTAK: Norsk Folkehjelp har drevet Dikemark mottak siden 2013, men i 2019 er det slutt og Norsk Folkehjelps siste mottak stenger dørene. Foto: Werner Anderson

Camilla Boyle

Hev stemmen for dem som trues til taushet!

Norsk Folkehjelp Solidaritetsungdom gjennomførte nylig den årlige solidaritetskonferansen på Utøya. Temaet for konferansen var aktivisme. Deltakerne fikk høre historier fortalt av aktivister fra både inn- og utland, unge og eldre, kvinner og menn. De hadde alle én ting til felles: De kjemper for noe de tror på. Og ofte møter de kraftig motstand.

Å være ung aktivist i Sør-Sudan betyr at du må flytte flere ganger i året. Det betyr at du er i etterretningens kikkert og ikke kan snakke åpent på kafé eller i telefonen av frykt for å bli avlyttet. Aktivisme i Palestina betyr at israelske myndigheter når som helst kan komme og rive huset ditt eller frata deg grunnleggende rettigheter uten at det får noen følger. I Syria kan du bli tvunget på flukt fra land og familie fordi du gir uttrykk for meningene dine. Som ungdomspolitiker på venstresida i Norge kan du våkne til hatefulle meldinger i innboksen eller oppleve at noen kommer bort til deg mens du står på stand, bare for å si at det Anders Behring Breivik gjorde var bra.

Å kjempe for det du tror på er noe av det farligste du kan gjøre. Særlig hvis det du kjemper for utfordrer makt-havere i samfunnet. Rundt om i verden blir mennesker drept, forfulgt og torturert på grunn av sine ytringer. I løpet av 2017 ble over 300 menneskerettighetsforkjempere drept. Å true mennesker til taushet er den verste formen for maktmisbruk. Utviklingen vi ser i mange land, også europeiske, er en stor trussel for fundamentale rettigheter og undergraver demokratiske prosesser.

På tross av dette velger folk å engasjere seg og heve stemmen. Hver dag står noen på barrikadene for en mer rettferdig verden og like rettigheter til alle. I tilfeller der det er særlig farlig å være aktivist, finner noen kreative ytringsformer som musikk, dans og kunst.

Hvorfor drive med aktivisme når du vet at det kan få katastrofale følger for deg? Fordi alternativet er verre. Fordi ingen endring i verden har kommet av seg selv. Rettigheter blir ikke gitt til folket, de må kjempes fram. Hvis vi tier, lar vi urettferdighet vinne.

Norsk Folkehjelp Solidaritetsungdom støtter menneskers kamp for et rettferdig samfunn der menneskerettighetene tas på alvor. Vi vet at når vi organiserer oss blir vi større enn motkreftene. Og vi vet at når de som ønsker å beholde den ujevne maktbalansen i samfunnet føler seg truet av vår aktivisme, da er vi på rett spor!

Solidaritetskonferansen 2018

FOTO: THERESE NORDHUS LIEN

Norsk Folkehjelps Solidaritetsungdoms solidaritetskonferanse ble avholdt 14.–16. september og samlet unge aktivister over hele landet til skoling, workshops og sosialt samvær. Appell tok en liten prat med noen av deltakerne.

AMMAR TAHA, 24 år, Solidaritetsungdom Bergen

– Jeg var her i fjor og syntes det var veldig lærerikt å høre om erfaringer fra andre lokallag og om arbeidet til Norsk Folkehjelp både nasjonalt og internasjonalt. Saker som integrering og minerydding betyr mye for meg. Jeg kjenner mange mennesker som har blitt skadet av miner i Syria og synes det er en veldig viktig sak å snakke om. Det er veldig gøy å være her sammen med andre aktivister, og jeg har allerede fått tre nye venner.

SIGRID GJERPSTAD, 24 år, Solidaritetsungdom Blindern

– Jeg har det så fint her og blir tatt godt vare på. Det er fint vær, spennende samtaler og inspirerende foredrag. Det var sterkt å høre hvordan den sørsudanske organisasjonen Ana Taban jobber under så vanskelige forhold og holder motet oppe for å skape en bedre situasjon. Solidaritetsungdommen er opptatt av solidaritet og ikke veldedighet, og det er noe av det som gjør at jeg er akkurat her. Også er det koselig å bli kjent med folk som jobber for det samme!

HANNAH DJUPVIK BUEIDE, 18 år, Solidaritetsungdom Ålesund

– Jeg meldte meg inn i Solidaritetsungdommen i går og fikk vite at jeg skulle hit samme dag! Jeg har allerede vært aktiv i Ålesund AUF en stund og er her fordi det virker veldig interessant og lærerikt. For meg som er vant til å være på sommerleir her med AUF, er dette en annerledes og litt mer intim måte å være på Utøya på, som gjør at jeg får kjent enda litt mer på stedet også. Det er veldig fint.

Skaper håp for unge i Sør-Sudan

KREATIV KAMP: Tom Dai Puol og Ayak Chol Deng Alak var med å stifte organisasjonen Ana Taban, en organisasjon som bruker ungdoms kreativitet for å fremme en fredelig framtid i Sør-Sudan. Foto: Therese Nordhus Lien

I verdens yngste stat, Sør-Sudan, bruker organisasjonen Ana Taban kunst, musikk og kreativitet til å skape håp og tilhørighet for den nye generasjonen.

ANNE GERD GRIMSBY HAARR [tekst]

Ana Taban betyr «Jeg er trøtt» på arabisk, og gruppa tok navnet for å være en stemme for dem som er trøtt av vold og politiske konflikter i landet. Hashtagen #anataban har også blitt hyppig brukt i sosiale medier. Tom Dai Puol og Ayak Chol Deng Alak fra organisasjonen deltok på Solidaritetskonferansen 2018 med workshops og foredrag.

– Krig og konflikt har ført til at kreativiteten har blitt hindret i dette landet. Mange unge blir rekruttert inn i militæret. Når ungdommen får brukt andre sider av seg, blir de glade, kreative og patriotiske til det nye landet, sier Tom, som er en av grunnleggerne av i Ana Taban.

Ana Taban holder kreative workshops og arrangementer med og for unge mennesker. De bruker noe som de kaller en «sensitizing process» hvor de snakker om temaer som solidaritet og at det er mulig å forestille seg en framtid for landet, fjernt fra dets blodige historie. Etter å ha eksistert i kun to år har de allerede 900 medlemmer og lokale grupper både i Sør-Sudan og blant sørsudanske flyktninger i andre afrikanske land.

– Vi rekrutterer og mobiliserer talentfulle unge mennesker og oppfordrer dem til å uttrykke seg selv. Vi lager store veggmalerier rundt om i byen med tydelige og positive budskap som blir lagt merke til. Nylig arrangerte vi festivalen Ana Taban Hagana i Juba, hvor det kom 5000 publikummere, sier Ayak.

Organisasjonen var også aktiv med innspill og mobilisering i fredsforhandlingene. I et land med sterke politiske motsetninger er det ikke alle som ser med like blide øyne på det Ana Taban gjør.

– Vi har opplevd en del utfordringer. I det siste har politiet begynt å stoppe medlemmer og bedt oss om registreringspapirer og ban-

kutskrifter, men alt vi gjør er lovlig, så de klarer ikke å ta oss på noe. Vi må være uhyre disiplinerte og forsiktige, og bruker aldri navnet eller hashtagen vår sammen med politiske budskap, sier Ayak.

GLAD FOR STØTTEN. Norsk Folkehjelp har vært partnerorganisasjonen til Ana Taban fra starten, og Ayak forteller at denne støtten har hatt mye å si for arbeidet deres.

– Vi er veldig glad for å ha Norsk Folkehjelp i ryggen, både politisk og finansielt. De forstår arbeidet vi gjør og hjelper oss med lobbyaktiviteter og møtevirksomhet.

Sammen med deltakerne på Solidaritetskonferansen laget gjestene fra Ana Taban et veggmaleri for å symbolisere samhold og solidaritet mellom unge aktivister i Sør-Sudan og Norge. Tom oppfordrer norske aktivister til å holde kontakten og formidle arbeidet de gjør.

– Det gjør meg veldig glad å være her og å kjenne energien og støtten fra gode mennesker. Jeg drar tilbake til Juba med fornyet håp, avslutter han.

Sanitetsungdommens sommereventyr

Et strålende vakkert sommervær var rammen da 40 deltakere fra Sanitetsungdommen og gjester fra Island deltok på årets sommercamp i Lysebotn i Rogaland.

Det var rekordmange deltakere på leiren i år og de hadde mange morsomme aktiviteter å velge mellom. De kunne besøke kjente turmål som Preikestolen, Kjerag og Flørli trappene, og det ble arrangert øvelser i aktiviteter som elvekryssing, båresurring og rappelling.

Det er en kjent sak at det av og til kan komme en regnbyge eller tre på Sør-Vestlandet, noe ikke minst alle som har deltatt på sommerleiren tidligere vet, men i år var lek og bading i elver og vann den eneste årsaken til våte ungdommer, klær og utstyr.

OPPGAVER I VANN: Hjalmar Aronsen.

FLØRLITRAPPA: Thea Mortensen og Dina Olsen Lothe.

KANO: Tina Næss, Dina Olsen Lothe og Smilla Marie Ringdal.

BOLTEN: Sofie Merkesdal Hall

FOTO: THERESE NORDHUS LIEN

Ny sanitetshytte på Utøya

Norsk Folkehjelps nye «sanitetshytte» er nå reist på Utøya, finansiert av gaver fra organisasjonen. Det er et todelt bygg med en beredskapsdel og en overnattingsdel. Den er innredet med førstehjelpsutstyr, senger, behandlingsbenk, kjøkken og alt som trengs for å sørge for trygghet og beredskap under en sommerleir. Den brukes primært under AUFs sommerleir, men ellers i året også.

– For oss betyr samarbeidet med Norsk Folkehjelp mye, og det er godt for oss å kunne tilby dette. Her er alt vi trenger for å runde en sommerleir, sier Anne Britt Fjellro, arrangementsansvarlig på Utøya.

– I løpet av en leir er det alltid noe som skjer; det er forstuede ankler etter fotballspilling, skrubbsår, hjemlengsel og

kjærlighetssorg, fortsetter hun.

– Det er godt og trygt å ha uniformert beredskapspersonell på plass; det blir enklere og bedre for alle å ha denne hytta her. Og så er det fint å kunne tilby fire senger og en dusj til så vi har litt utvidet kapasitet. For mange er det å komme til Utøya nesten som å komme hjem. Da er det ekstra bra at de kan komme til et hus hvor de kan låse seg inn og sette på kaffen, avslutter hun.

FOTO: THERESE NORDHUS LIEN

VELUTSTYRT: Arrangementsansvarlig for Utøya, Anne Britt Fjellro, viser fram sanitetshytta.

Tre nye tillitsvalgte i Sentralt Ungdomsutvalg Sanitet (SUS)

Tea, Martine og Nikolai er nye i utvalget. De ble valgt på ungdommenes representantskapsmøte i vår.

SUS er ansvarlig for de nasjonale aktivitetene til Sanitetsungdom som sommercamp, fagkonferanse og leder-samling. I tillegg jobber utvalget med profilering, kontakt med lokale ungdomsgrupper, ungdomsutveksling og det neste året blir det mye arbeid for landsmøtet.

FOTO: ESPEN BREKKE

Fra venstre. Håkan Andre F Knudsen – SUS' styrerepresentant i Norsk Folkehjelps styre (Haugaland), Sondre Emil Torgersen – leder (Jæren), Tea Næss – 1. nestleder (Strand og Forsand), Martine L. Haugen – utvalgs-medlem (Veggli og Rollag) og Nikolai Lomax – 2. nestleder (Lenangen)

Up at the Farm:

Stortingspolitikere på a for Norsk Folkehjelp

Den lille bygdefestivalen Up at the farm fikk inn nesten 45 000 kroner på å auksjonere bort stortingspolitikere til inntekt for Norsk Folkehjelps Solidaritetsungdom.

ANNE HÅSKOLL HAUGEN [Tekst og foto]

– Det er helt utrolig! Med disse pengene kan vi doble aktivitetene våre, sa organisatorisk nestleder i Solidaritetsungdom, Aasmund Skjetne, da han begeistret grep mikrofonen etter at auksjonen var over.

Minifestivalen Up at the farm har et budskap om en rausere flyktningpolitikk og et debattklima hvor alle respekterer hverandre. Det hele startet i Rendalen i 2016 etter at to bygdeboere så et innslag på Dagsrevyen om ungdom som opplevde nett-trolling og hets etter å ha engasjert seg for flyktninger.

– Vi må støtte ungdommer som engasjerer seg og ta til motmæle mot nett-trollene, forklarer Oddvar Olsen og Marit Wiik, ekteparet som i august inviterte hele bygda til en ettermiddag med appeller og konserter for andre året på rad.

INNVANDRERE FRA HEDMARK. Gården ligger langt oppover grusveiene mot Synnfjell, i Søndre Land i Oppland kommune. Og mellom gårder, gress og hester fant den ene bilen etter den andre veien til festivalen. Med varme klær og fluktstoler rigget folk seg til på tunet,

OVERRASKET: Solidaritetsungdom var både overrasket over og takknemlig for alle pengene som ble samlet inn under festivalen. Pengene skal gå til inkluderingsarbeid. Frå venstre: Ammal Haj, Rahil Al- Daraji, Camilla Boyle (nestleder) og Aasmund Skjetne (organisatorisk nestleder).

foran scenen – som til vanlig gjør jobben som veranda.

Marit og Oddvar er selv innvandrere – fra Hedmark. Med seg på festivalen har de en lang rekke frivillige som steker vafler, selger varm suppe og kaffe, holder orden på bilene på parkeringsplassen, lager underholdning for barna, tar inngangspenger, leser dikt, synger og donerer kunstverk, bøker og baby-svømming til festivalauksjonen.

Overskuddet går til Norsk Folkehjelp Solidaritetsungdom. Alt gjennomføres på dugnad, og selv de frivillige betaler inngangsbillett som alle andre, for å sikre et størst mulig overskudd.

POLITIKERE TIL SALGS. Det var ikke bare lokale entusiaster som fant veien opp på fjellet denne ettermiddagen – nestlederen i Arbeiderpartiet, Hadja Tajik, forfatter, sjakk-ekspert og SV-politiker Hans-Olav Lahlum, stortingsrepresentant for Sp, Per Olaf Lundteigen, stortingsrepresentant og tidligere generalsekretær i Norsk Folkehjelp, Petter Eide, og selveste bygdas ordfører, Ola Tore Dokken, var også på plass for å holde appeller.

Og for å bli auksjonert bort. «Menneskehandelen» gikk strykende, nesten 45 000 kroner ble samlet inn. Til og med en ungkar fra bygda gikk under hammeren. Den lokale

uksjon

Sparebank 1 ga 5000 kroner – for en CD-plate. De som sikret seg en politiker kan se fram til omvisning på Stortinget og middag i stortingskantina. Flere av politikerne gikk under hammeren for over 4000 kroner.

– Vi må gjøre mer av det Norsk Folkehjelp gjør, sa Hadja Tajik i sin appell. Hun snakket om all den frivillige innsatsen som gjøres landet rundt for å integrere flyktninger.

Hun mente at én pluss én slettes ikke blir to. Én pluss én er elleve, mente nestlederen i Arbeiderpartiet. Det fordi hver enkelt som bidrar til å inkludere dem som er nye i landet skaper ringvirkninger rundt seg, langt ut over den innsatsen de selv gjør.

Også lokale AP-politikere, Fagforbundet og AUF var til stede og holdt appeller. Festivalen er ikke partipolitisk, så partier og andre organisasjoner som stiller seg bak budskapet, kan slutte seg til arrangementet.

EN STOR TAKK. Nestlederen i Solidaritetsungdom, Camilla Boyle, var både takknemlig for og overasket over alle pengene som kom inn:

– På vegne av Solidaritetsungdom vil jeg takke dere som har tatt initiativet til festivalen for at dere ser hvor viktig det er med en raus asylopolitikk og et trygt, saklig og åpent debattklima. Jeg vil også takke alle som stilte opp med taler, appeller, innslag og donerte gaver til auksjonen. Og til alle dere som møtte opp og bidro med penger i potten.

Boyle forteller at pengene skal brukes til å opprette «Nord-Torpa-fondet», hvor ungdomslagene kan søke tilskudd til aktiviteter som bidrar til å gjøre flyktningers hverdag bedre, og til å stanse hatprat på nett.

– Oppmerksomheten og støtten betyr utrolig for oss både her og nå og i arbeidet framover, sier Camilla Boyle.

Norsk Folkehjelp støttet Laos etter storflom

39 mennesker ble bekreftet omkommet og 97 var savnet da over 13 000 ble rammet av storflom i Attapeu-provinsen etter flere tropiske stormer. Mange omkom etter at en demning kollapset sør i Laos i slutten av juli. Norsk Folkehjelp hjalp myndighetene i redningsarbeidet.

INGEBJØRG SØRENES (tekst)

Det var guvernøren i den rammede Attapeu-provinsen som henvendte seg til Norsk Folkehjelp og ba om bistand i hjelpearbeidet.

– Vi transporterte mat og vann inn i de flomrammede områdene, og donerte utstyr som generatorer, telt, presenninger, senger, sko og vannpumper, sier Norsk Folkehjelps operasjonsleder i Laos, Ulric Eriksson.

Norsk Folkehjelp har jobbet i Laos siden 1997, hovedsakelig med å kartlegge og rydde klasebomber og andre etterlatenskaper etter den amerikanske bombingene av landet på seksti- og syttitallet. For øyeblikket har Norsk Folkehjelp 31 operative ryddelag i landet.

– Bistand til eksplosivrydding vil

fremdeles være en naturlig førsteprioritet fra vår side. Attapeu-provinsen er et av områdene hvor vi er til stede, og vi har tidligere jobbet i en av landsbyene som er bekreftet rammet, forteller Eriksen. – På Norsk Folkehjelps base i nabo-provinsen sto et team standby for å bistå med fjerning av klasebomber og eksplosiver dersom det skulle bli behov for det.

Når infrastruktur skal rehabiliteres eller hvis landsbyer må bygges opp igjen på andre områder, er det viktig å ta hensyn til den potensielle trusselen fra ude-tonerte eksplosiver. Laos er svært hardt rammet av eksplosive rester etter krig, og det anslås at over 80 millioner klasebomber og blindgjengere ligger igjen.

– Vi er nå i ferd med å kartlegge hvordan flommen kan ha påvirket Norsk Folkehjelps ryddeoperasjoner i landsbyene som er berørt, og sammenstiller egne kart med kart over flommen. Det er fremdeles tidlig i løpet og informasjonen oppdateres stadig, så dette vil naturlig nok ta litt tid, sier Eriksson.

FN rapporterer om omfattende flom i ti provinser i Laos i etterkant av tropiske stormer som har passert over Laos i juli og august.

FLOMHJELP: Norsk Folkehjelp bistod blant annet ved å transportere mat og vann til de flomrammede. Foto: Norsk Folkehjelp Laos

Når folket blir fienden

Siden 2012 har mer enn 60 land vedtatt lover som gjør det vanskeligere for organisasjoner å jobbe for menneskerettigheter og politisk påvirkning. Også europeiske organisasjoner kjenner kniven mot strupen.

OPPTØYER: Forventningene til en demokratisk framtid i Zimbabwe ble raskt erstattet av skuffelse da det første presidentvalget etter Robert Mugabes førti år ved makten kulminerte i voldelige sammenstøt.
Foto: REUTERS/Siphiwe Sibeko/Scanpix

ANNE HÅSKOLL-HAUGEN [tekst]

De senere årene har det oppstått en trend som gir grunn til bekymring: Rommet for organisasjoner som jobber med menneskerettigheter og politisk påvirkning snevres inn. Det betyr at det har blitt vanskeligere og farligere å være organisert, og vanskeligere for sivilsamfunnet å påvirke utviklingen.

Angrep på sivilsamfunnet er ikke noe nytt. For mange organisasjoner i mange land er dette virkeligheten slik den alltid har vært. Men at det nå oftere også rammer organisasjoner i Europa og USA, er nytt. Varsellampene blinker i FN, EU og Europarådet; de mener demokratiet trues. Nils Muiznieks, Europarådets høykommissær for menneskerettigheter skrev følgende rett før han gikk av tidligere i år:

«Organisasjoner spiller en nøkkelrolle i utviklingen og etterlevelsen av menneskerettigheter, demokratisk styre og rettsstaten. Samfunn trenger organisasjoner for å være motstandsdyktige, opplyse den offentlige debatten, involvere folket i diskusjoner om utviklingen og finne løsninger på problemer som oppstår i samfunnet.»

Muiznieks understreket at organisasjoner på mange måter har samme rolle som pressen – de skal rapportere om overgrep og ivareta folks interesser. Han, og mange med ham, er bekymret for utviklingen.

Og det er ikke bare myndigheter som angriper organisasjoner; også privatpersoner, bedrifter, eller myndigheter i andre land kan begrense organisasjonenes virksomhet. I tillegg kan organisasjoner fra sivilsamfunnet stå mot hverandre i ulike verdispørsmål og angripe hverandre.

SVERTEKAMPANJER OG SKARPE SKUDD. Så hvordan foregår dette? Det er mange måter å hindre organisasjoner i å jobbe på, og å skremme mennesker fra å engasjere seg. Her er noen av de vanligste:

- *Byråkratiske hindringer:* Organisasjoner blir nektet å registrere seg i offentlige registre, eller det legges praktiske hindringer i veien for å gjøre det – som endeløse krav til dokumentering, høye avgifter og bevisst treg saksbehandling. I de fleste land kan ikke organisasjoner som ikke er registrert arbeide lovlig, og dette kan brukes til å tvinge dem som likevel ►

ABORT: Demonstranter protesterer mot Donald Trumps «global gag-rule». Regelen forbyr amerikansk økonomisk støtte til organisasjoner som informerer om abort over hele verden. Foto: Xinhua/Yin Bagu/Scanpix

gjør det til å legge ned virksomheten. Organisasjoner kan også pålegges urealistiske rapporteringskrav som er tidkrevende eller nær umulig å levere på. Eller de hindres i å åpne bankkonto, få overført penger fra utlandet og partnere nektes innreise.

- **Juridiske hindringer:** Lover som begrenser hvem som kan organisere seg, og hva som ikke er lov til å ytre offentlig. For eksempel at det ikke er lov å kritisere myndighetene. Anti-terrorlover innføres og brukes mot alle som ikke er enig med myndighetene. Eller det blir innført unntakstilstand, og lover som beskytter organisasjoner og aktivister settes til side. Organisasjonsledere fengsles, tortureres eller drepes til skrekk og advarsel for alle andre. Organisasjoner saksøkes for store summer, eller blir truet med søksmål, og kan bli slått konkurs.
- **Angrep:** Direkte fysiske angrep og eller drap av aktivister og demonstranter, eller svertetekampanjer gjennom overvåkning av aktivisters privatliv. Offentlig uthengning, eller falske nyheter om organisasjoners aktiviteter blir spredd. Det kan også være angrep på organisasjonens infrastruktur, som radiosendere, kontorer, arkiver, data-maskiner og inndragelse av materiell.

Stipendiat Maren Olene Kloster ved Universitet i Oslo har forsket på det som skjer, og beskriver en annen og kanskje mer skjult hindring:

- Organisasjonenes mulighet til å jobbe med samfunnsendring snevres også inn fordi mange er mer og mer avhengig av donorpenger. Det gir donoren stor makt til å påvirke hva organisasjonene skal jobbe med, forklarer hun.
- Donald Trumps innføring av the gag-rule er ett eksempel på hvordan organisasjonenes arbeid kan bli styrt av sine donorer. Også stadig flere private aktører gir penger til organisasjoner – og kan påvirke med sin agenda.

Kloster er opptatt av at det foregår en profesjonalisering av organisasjonsarbeidet. Når de store globale hjelpeorganisasjonene sitter på pengene, kan det fort bli slik at det blir mennesker på et kontor langt borte som setter dagsorden, mens grasrota mister evnen til å påvirke sine samfunn slik de vil.

HVORFOR SKJER DETTE NÅ? I etterkant av angrepet på World Trade Center i New York 11. september 2001 har mange land innført nye lover med mål om å forhindre terror. En

Maren Olene Kloster.

FOTO: HILDE HOLSTEN

del av disse lovene har vist seg å bli brukt mot organisasjoner som kjemper for sosial rettferdighet og menneskerettigheter, eller yter annen fredelig motstand mot myndighetene. For eksempel ble USAs definisjon av «terrorist» utvidet på en slik måte at også aktivisters kamp mot sosial urettferdighet kan bli likestilt med terrorisme. Som terrorist har du da heller ikke samme beskyttelse i henhold til Genève-konvensjonen.

Men ikke alle organisasjoner rammes like hardt. Hardest rammet er organisasjoner som jobber politisk eller for menneskerettigheter. Organisasjoner som arbeider for endring eller kritiserer myndigheter i eget eller andres land, blir noen steder – eller av noen – oppfattet som en trussel som må stoppes.

Konsekvensen blir at vi står i fare for å ende opp med samfunn som bare tillater organisasjoner som jobber med ukontroversielle saker, som å tilby tjenester for handikappede barn, mens de som jobber for politisk endring forsvinner. Det var en av konklusjonene på en internasjonal konferanse om «shrinking space», som dette fenomenet kalles på engelsk. Og de minner om at alle våre fundamentale rettigheter om mange nyter godt av i dag er kjempet fram av grasrotorganisasjoner.

Slik blir sivilsamfunnet kneblet:

Dreper studenter i Nicaragua

Denne våren inntok demonstranter gatene i Nicaragua for å vise sin misnøye med presidentens planer om å redusere pensjonene og øke skattene. Det begynte med fredelige demonstrasjoner, men så satte myndighetene inn paramilitære styrker som angrep menneskemengden med gummikuler, tåregass og skarpe skudd. Mange ble skadet eller arrestert, inkludert journalister og kjente menneskerettighetsaktivister, og det er meldt om mange dødsfall. Flere tv-kanaler som dekket protestene ble stengt.

USA stopper finansiering av familieplanlegging

I januar 2017 gjeninnførte President Donald Trump *The Mexico City Policy*, bedre kjent som *The global gag-rule* – på norsk den globale munnkurv-regelen. Regelen forbyr at offentlig amerikansk støtte blir gitt til organisasjoner som opplyser om reproduktiv helse og deler ut prevensjon i utlandet – dersom organisasjonen også gir informasjon om abort. Konsekvensen er at over tusen organisasjoner har måttet velge mellom å stoppe med deler av sitt arbeid eller miste all støtte. 2,2 milliarder dollar stod på spill, og mange valgte det siste. *The global gag-rule* har ført til færre ansatte og færre klinikker. Resultatet er flere uønskede graviditeter og flere farlige aborter.

Israel nekter organisasjoner innreise

I mars 2017 vedtok Knesset en lov som åpner for å hindre innreise i Israel og Palestina for personer som anses å være aktive i boikott-bevegelsen [BDS-bevegelsen]. I januar 2018 publiserte israelske myndigheter en liste med organisasjoner hvis ledere og ledende aktivister kan bli nektet innreise til Israel på grunn av støtte til BDS-bevegelsen [Norsk Folkehjelp er ikke en del av BDS-bevegelsen]. Israelske myndigheter har ikke offentliggjort informasjon om hvilke retningslinjer som gjelder for reisende til Palestina, inklusive for ansatte i internasjonale organisasjoner, studenter og frivillige. Reisende kan bli avvist av sikkerhetsgrunner uten at det blir gitt nærmere forklaring.

FOTO: STURLASON/UTENRIKSDEPARTEMENTET

Utviklingsminister Nikolai Astrup bekymret over utviklingen for sivilsamfunnet

– Utviklingen vi ser i mange land, også i våre nærområder, der det settes stadig begrensninger på sivilsamfunnsorganisasjoner, bekymrer oss. Dette skal være hovedtema på årets Norad-konferanse 12. desember, sier utviklingsminister Nikolai Astrup til Appell.

– Et mangfoldig og sterkt sivilsamfunn er en drivkraft i samfunnsutviklingen og et viktig korrektiv til myndighetene. Sivilt samfunn bidrar til å fremme demokrati og menneskerettigheter, bidrar til fred og forsoning, til å bekjempe korrupsjon, til å hindre miljø-ødeleggelser, til å få humanitær bistand og utviklingstiltak fram til de mest utsatte befolkningsgruppene.

– Vi prioritere arbeidet for å bedre situasjonen for MR-forkjempere, som står i spissen for utvikling og demokrati mange steder i verden, høyt. I tillegg til økonomisk støtte, arbeider vi for å bedre rammebetingelsene for sivilt samfunn, bygge kapasitet hos aktørene i det sivile samfunn og vi gir politisk støtte i enkelt saker. Men vi må være varsomme og strategiske, slik at vår «støtte» ikke forverrer situasjonen, avslutter Astrup.

Zimbabwe

– et vindu åpent for forandring?

Valget av ny president i Zimbabwe gir håp om forandring etter førti år under Mugabes jernhånd. Men ekspertene mener vi skal være forsiktig med å forvente for mye.

JOHANNE HOVLAND [tekst]

Det er november 2017. Folk i hovedstaden Harare danser, synger og feirer i gatene. Robert Mugabe, en av Afrikas lengst sittende diktatorer, har blitt tvunget til å gå av etter fire tiår. Kan den 93 år gamle presidentens avgang bane vei for en ny og demokratisk framtid?

Håpet har allerede festnet seg i sivilbefolkningen. En ny leder kan bety at en fullstendig skakkjørt økonomi og et autoritært styresett kan byttes ut med liberalisering, reformer, menneskerettigheter og folkelig påvirkning. Lite kan skje over natta, men mye kan likevel endre seg når den eldgamle diktatoren nå har blitt presset ut av politikken for godt.

– Det var som om et nytt vindu åpnet seg. Vi opplevde en optimisme blant folk som vi ikke hadde sett på årevis, sier Nina Tawanda, Zimbabwe-rådgiver i Norsk Folkehjelp.

NYTROPÅFRAMTIDA. Troen på et nytt Zimbabwe spredde seg. I månedene fram mot

valget i juli 2018 vokste forventningene om at en ny framtid var mulig.

Zachariah Mushawatu, en tidligere studentleder fra Zimbabwe som nå bor i Norge gjennom beskyttelsesordningen Students at Risk, kjenner seg igjen i beskrivelsen. Selv ble han utestengt fra landets universiteter på grunn av sin tidligere protestvirksomhet mot regimet. Da Mugabe ble tvunget til å gå av, fikk han nytt håp.

– Jeg fulgte prosessen fra Norge, og kunne nesten ikke tro mine egne øyne. Endelig var dagen kommet da diktatoren måtte gi fra seg makta. Jeg ble optimistisk til Zimbabwes framtid, sier han.

Mushawatu opplevde dette som en sterk kontrast til sensuren og kontrollen som preget Zimbabwe under Mugabe. I flere tiår under et totalitært regime har sivilsamfunnet hatt tøffe kår. Protester og kritiske ytringer har blitt slått hardt ned på.

– Det har vært en fullstendig fryktkultur fra a til å som har holdt folk tilbake fra å organisere seg, sier Tawanda i Norsk Folkehjelp. – Jeg håper folket nå får tilbake

VALGTHRILLER: Opprørspolitiet ankommer forfatnings Njikizana/AFP/Scanpix

troen på at de kan være med og bidra til reell endring.

SKYHØYE FORVENTNINGER. Da det historiske valget ble gjennomført 30. juli i år var derfor forventningene skyhøye. For første gang siden 1980 var det en sjanse for at andre kandidater enn Robert Mugabe kunne komme

domstolen som skal vurdere opposisjonens krav om omgjøre valgresultatet fra presidentvalget 30 juli i år. De bærer på en pose batonger. Foto: Jekesai

til makta. Valget stod mellom tidligere militærgeneral og visepresident, regjeringspartiets Emmerson Mnangagwa [75] og opposisjonspartiernes motkandidat, den 40 år gamle advokaten Nelson Chamisa.

Afrika-ekspert Elling N. Tjønneland ved Chr. Michelsens Institutt ved Universitetet i Bergen sier utskiftningen av Mugabe repre-

senterte en gyllen mulighet for forandring og fornyelse – for å bygge ny tillit hos befolkningen, men også for å forbedre Zimbabwes forhold til verden utenfor.

– Dette valget handlet i stor grad om å vise legitimitet og stabilitet innad i landet, men ikke minst om å tilfredsstille det observerende verdenssamfunnet. Det var viktig for

styringsmaktene å vise at Zimbabwe ønsker å bli mer demokratisk og menneskerettsvennlig. I hvert fall på overflaten, poengterer Tjønneland, som mener at fokuset på menneskerettigheter er en følge av et desperat ønske om økte investeringer til en tom statskasse.

– Med en økonomi som er kjørt totalt i ►

SPENT: Opprørspolitiet patruljerer gatene i Harare i etterkant av presidentvalget. Opposisjonen krevde gjenvalg og det ble store opptøyer. Foto AP Photo/

grøfta er Zimbabwe helt avhengig av å tiltrekke seg nye utenlandske investorer. Derfor må de spille kortene sine riktig for ikke å bli rammet av sanksjoner, noe som var utfordringen under Mugabe, sier han.

VOLD, DRAP, KAOS OG OPPTØYER. Men valget gikk ikke like knirkefritt som regjeringspartiet og Mnangagwa kanskje hadde håpet

på. I etterkant av valgdagen oppstod det store opptøyer og demonstrasjoner ledet av opposisjonen.

Da det ble klart at Emmerson Mnangagwa og regjeringspartiet ZANU-PF hadde gått av med seieren, inntok opposisjonspartiet gatene og krevde gjenvalg. Nelson Chamisa hevdet at regjeringspartiet hadde bedrevet valgfusk. Med ett ble Harare igjen fylt av bru-

tale scener, vold, tåregass og militære styrker som kjempet mot demonstrantene. Seks personer ble drept i opptøyene.

– Flere av oss ble veldig skuffet da dette skjedde etter valgdagen. Det beviste det vi fryktet, nemlig at Mnangagwas ord om fred til folket bare er oppspinn og spill for galleriet, sier Zachariah Mushawatu.

I etterkant nektet Mnangagwa å beklage

Tsvangirayi Mukwazhi/Scanpix

uroen. Han legitimerte volden utført av militæret ved å skyldte på opposisjonens demonstrasjoner.

FRYKTER AT OPPOSISJONEN SPLITTES.

Ifølge Elling N. Tjønneland er det uenighet om hvorvidt det var så mye valgfusk som opposisjonen hevder. EU-observatører har delvis bekreftet at det forekom, og vist til trusler

FENGSLER: 24 tilhengere fra opposisjonspartiet MDC stilles for retten tiltalt for vold i forbindelse med opptøyene i etterkant av presidentvalget. Foto EPA/Aaron Ufumeli/Scanpix

og press mot velgere på enkelte steder. Samtidig målte sivilsamfunnskoalisjonen Zimbabwe Electoral Support Network gjennom en systematisk observasjon av 700 tilfeldige valglokaler at det offisielle valgresultatet var svært nær deres egne tall. Derfor kan det se ut som at det mulige valgfusket i hovedsak dreide seg om velgere som ble overtalt til å stemme på regjeringspartiet, og at det ikke først og fremst var juksing med stemmesedlene som foregikk.

Heller ikke rettssaken Chamisa førte mot regjeringspartiet klarte å bevise det påståtte valgfusket.

– Dette var det første frie valget i Zimbabwe siden 1980, så vi må også se dette i lys av hvordan situasjonen tidligere har vært, framfor å sammenligne med land med lange demokratiske tradisjoner. Sånn sett er dette valget en framgang, sier Tjønneland.

Samtidig utelukker han ikke at valgprosessen har vært udemokratisk.

– Valget hadde noen uregelmessigheter, men det viktigste framover nå blir å se på hvordan opposisjonen og regjeringspartiet kan sameksistere og løfte sivilsamfunnet, sier han, og peker på at det er viktig at opposisjonen nå klarer å stå samlet i møtet med regjeringspartiet.

HÅPER SIVILSAMFUNNET GRADVIS VIL BLOMSTREIGJEN.

Nina Tawanda i Norsk Folkehjelp håper det positive synet på framtida ikke forsvinner selv om valget førte til opp-tøyer, drap og vold.

– Det har åpnet seg et vindu for å ytre seg og organisere seg som ikke var der under Mugabe. Jeg håper befolkningen i Zimbabwe klarer å dra nytte av dette halvåpne vinduet, og forsiktig begynne å mobilisere for saker som er viktig for dem, sier hun.

Tjønneland mener også at sivilsamfunnet nå har en mulighet til å utnytte Mnagagwas påståtte vilje til å fokusere på menneskerettigheter. Dersom de er taktiske og strategiske nå, kan de kanskje få til en forbedring når det gjelder mulighetene til å organisere seg. Samtidig poengterer han at det er umulig å forutse veien videre.

– Zimbabwe kan fortsatt hanke og gå. Folk har lært seg å være helt ekstremt tålmodige, i et komplett kaos og en økonomi som ikke virker. Dessverre blir det da ofte ett skritt frem og to tilbake. Vi kan tillate oss å håpe, men forventningene bør ikke være for høye. Utvikling tar tid, sier han.

Vil kneble motstand av okkupasjonen

Israelske myndigheter fører en aggressiv og målrettet kampanje mot organisasjoner som er kritiske til okkupasjonen, og kommer med en rekke falske anklager. Norsk Folkehjelp er en av dem som blir angrepet.

JULIE STRAND OFFERDAL [tekst]

25 år etter at Oslo-avtalen ble undertegnet virker konflikten mellom Israel og Palestina mer fastlåst enn noensinne. Israel bygger stadig nye bosettinger på palestinsk land, samtidig som palestinske hjem og infrastruktur rives og palestinere kommer under økt press å forlate sine lokalsamfunn. Samtidig har israelske myndigheter trappet opp kampen mot europeiske og palestinske organisasjoner som tar til orde mot okkupasjonen.

I mai publiserte israelske myndigheter rapporten «The Money Trail», hvor de oppfordret EU til å kutte støtten til en rekke okkupasjonskritiske organisasjoner.

– Israelske myndigheter prøver å true organisasjoner til taushet og gjøre det stadig vanskeligere å jobbe med menneskerettigheter. Dette går også ut over muligheten til å gi nødvendig humanitær hjelp, sier Henriette Westhrin, generalsekretær i Norsk Folkehjelp.

Rapporten inneholdt en rekke falske anklager mot organisasjonene, blant annet om støtte til terrorfinansiering. Innholdet i rapporten ble kritisert av flere europeiske ledere, blant andre EUs utenrikssjef Federica Mogherini, som mente anklagene fra israeliske myndigheter var grunnløse.

RUINER I GAZA: Det palestinske samfunnet er hardt presset etter flere år med krigshandlinger og ødeleggelser under den israelske okkupasjonen. Israel retter seg nå mot det palestinske folkets støttespillere. Foto: Norsk Folkehjelp

URIKTIGE ANKLAGE OM TERROR. En av de falske anklagene israelske myndigheter kommer med i rapporten er at Norsk Folkehjelp har finansiert terrororganisasjoner i Palestina.

– Det er en grunnløs og urettmessig anklage som vi tar sterk avstand fra, sier Westhrin.

Bakgrunnen for anklagen er et forlik Norsk Folkehjelp inngikk med det amerikanske justisdepartementet tidligere i år etter en uenighet om tolkningen av en nødhjelpskontrakt med USAID. Kontrakten, som gikk ut på utdeling av nødhjelp i Sør-Sudan, ble signerte 2012.

I tilknytning til denne ble det signert en erklæring om at Norsk Folkehjelp de ti siste årene ikke hadde noen form for samarbeid eller tilknytning til personer, organisasjoner eller stater som sto på USAs forbudslister. Norsk Folkehjelps fortolkning av denne erklæringen var at den gjaldt kun land og prosjekter der USAIDs midler ble brukt. USAID har derimot en annen tolkning, og mener forpliktelsen

gjaldt hele Norsk Folkehjelps virksomhet også når den er finansiert av andre donorer.

– Vi er uenige i berettigelsen av det amerikanske kravet, og mener deres tolkning av nødhjelpskontrakten er urimelig. Likevel inngikk vi forlik i saken for å unngå en kostbar og langvarig rettsprosess. Det viktigste for oss er å kunne konsentrere oss om å fortsette arbeidet vårt, sier Westhrin.

VARSLER PÅSTO LOVBRUDD. Saken var basert på en varslings fra det New York-baserte enmannsforetaket The Zionist Advocacy Center. Den amerikanske loven False Claims Act gir tredjeparter rett til å saksøke på vegne av USA, og seinere bli tildelt en andel av et eventuelt beløp som blir inndrevet.

Saksøker påsto at det er begått lovbrudd i form av at en eller flere personer med tilknytning til organisasjoner på USAs forbudsliste skal ha deltatt på kurs i demokrati og menneskerettigheter for ungdom arrangert av en av Norsk Folkehjelps partnerorganisasjoner i Gaza. Kursene ble finansiert av Norad

ere

og er rapportert om og godkjent av norske myndigheter. I tillegg hevdet saksøker at Norsk Folkehjelps minerydding i Iran i 2008, finansiert av Norsk Hydro, utgjør brudd på amerikansk lov ettersom staten Iran er boikottet av USA.

FORTSETTER STØTTEN TIL PALESTINA.

Westhrin påpeker at for å få til endringer i den fastlåste situasjonen i Midtøsten trengs det internasjonalt press på okkupasjonsmakten og støtte til det palestinske sivilsamfunnet.

– Forandringer skjer ikke av seg selv. Norsk Folkehjelp vil alltid støtte opp om palestinere og israeleres rett til å leve i fred og sikkerhet, selv om dette betyr økt press fra israelske myndigheter og andre aktører, sier hun.

Kampanjen mot okkupasjonskritikerne inngår i et større bilde hvor organisasjoner som jobber med bistands- og solidaritetsarbeid med Palestina i økende grad blir anklaget både av israelske myndigheter og private aktørgrupper, for å drive med «delegitimisering» av staten Israel. Organisasjoner fra Norge, Danmark, Nederland, Italia, Storbritannia, Irland og Australia har blitt utsatt for svertemalingskampanjer, søksmål og trusler om søksmål. Tiltakene er rettet både mot organisasjonene og mot donorene som støtter arbeidet.

Likevel går Israels kampanje først og fremst ut over palestinske sivilsamfunnsorganisasjoner. Kampanjen skaper støy og usikkerhet blant donorer, og gjør at organisasjonene må bruke ressurser på å imøtegå de falske anklagene.

– Vårt svar på dette er å fortsette å støtte palestinsk sivilsamfunn, og jobbe for matvaresikkerhet på Gaza, siviles rett til beskyttelse og palestineres rett til selvstendighet og frihet fra undertrykking, okkupasjon og påtvunget eksil, sier Westhrin.

Norsk Folkehjelp bryter samarbeidet med USAID

– Dessverre er det umulig for oss å fortsette samarbeidet uten å miste vår uavhengighet, sier generalsekretær Henriette Westhrin.

HILDE SOFIE PETERSEN (tekst og foto)

I forbindelse med kontraktsforhandlingene rundt nødhjelpsinnsetsen i Sør-Sudan, ser Norsk Folkehjelp seg nødt til å avbryte samarbeidet med USAID, det amerikanske bistandsdepartementet.

– Norsk Folkehjelp er en norsk organisasjon og vi følger norske regler. USAID stiller krav i sine regelverk for hvem vi kan samarbeide med og hvordan Norsk Folkehjelp arbeider, også i prosjekter som ikke er støttet av USAID, men for eksempel av norske myndigheter og norske skattebetalere. Det kan vi ikke godta, sier generalsekretær Henriette Westhrin.

Norsk Folkehjelp har uten hell forsøkt å forhandle bort de nevnte kravene. Som en umiddelbar konsekvens må Norsk Folkehjelp trekke seg ut av et konkret nødhjelpsprosjekt i Sør-Sudan som USAID har finansiert.

– Det er fortvilende. Sju millioner sørsudanere er avhengig av nødhjelp for å overleve. De trenger mer, ikke mindre, hjelp. Vi håper at andre vil ta over prosjektet vi nå må trekke oss ut av. Vi vil jobbe for å øke vår bistand i andre områder av landet, sier Westhrin.

ETTERLYSER GREP FRA NORSKE MYNDIGHETER. Norsk Folkehjelp vil nå oppfordre norske myndigheter til å ta en mer aktiv rolle for å sikre at norske organisasjoner kan stå fritt til å handle som og mene det de vil, uten å bli begrenset av urimelige og restriktive krav fra utenlandske donorer.

– Sivilsamfunn verden over blir i økende grad utsatt for begrensninger i muligheten til å handle og ytre seg fritt.

Det er en internasjonal trend som vi ikke vil være en del av, men bidra til å bekjempe, sier Westhrin.

Samarbeidet mellom Norsk Folkehjelp og USAID har pågått i over 15 år.

– Det har vært et godt samarbeid som vi er stolt av fordi det har gitt gode resultater. Vi vil ikke søke støtte til flere samarbeidsprosjekter med USAID før vilkårene for et nytt samarbeid ivaretar vår uavhengighet, sier Westhrin.

INNGIKK FORLIK I APRIL. I april 2018 inngikk Norsk Folkehjelp et forlik med amerikanske myndigheter etter beskyldninger om brudd på vilkår i en kontrakt med nettopp USAID. Det er tilsvarende vilkår Norsk Folkehjelp nå ikke vil gå med på.

– Vi sa oss uenig i berettigelsen av det amerikanske kravet den gangen, ettersom vi mente deres tolkning av det aktuelle vilkåret var urimelig. Likevel inngikk vi forlik i saken for å unngå en kostbar og langvarig rettsprosess. Det viktigste for oss – både den gangen og nå – er å kunne konsentrere oss om å fortsette arbeidet vårt, med vår integritet som norsk organisasjon i behold, sier Westhrin.

Det amerikanske utenriksdepartementet er en sentral donor for Norsk Folkehjelps arbeid med eksplosivrydding. Det samarbeidet fortsetter, og har ikke de samme begrensende kontraktsvilkårene heftet ved seg.

SØR-SUDAN: Bønder i Sør-Sudan er dårlig rustet til å møte tørke og andre kriser.

Kambodsja på vei m

PHNOM PENH: Mandag 20. august hadde vært en vanlig, monoton fengselsdag for den kambodsjanske aktivisten Tep Vanny. Det endret seg da en gruppe vakter kom inn på cella og ba henne om å pakke sakene sine.

GEORGE WRIGHT OG MECH DARA [tekst]

I over to år hadde Tep Vanny vært innesperret i det beryktede fengselet Prey Sar i hovedstaden Phnom Penh. Denne dagen hadde hun våknet tidlig, gjort unna morgentreeningen, strikket ferdig en genser og sett på TV sammen med noen av de flere hundre fangene hun delte celle med, før hun gjorde seg klar for å legge seg. Da hun fikk beskjeden fra vaktene, kunne hun ikke tro det hun hørte.

– Jeg spurte om politiet skulle dumpe meg et sted, sier hun. Stedet hun siktet til var i en øde skog eller på en risåker.

Mindre enn en time senere var hun imidlertid omringet av hundrevis av venner, familiemedlemmer, støttespillere og journalister i lokalsamfunnet sitt i Boeung Kak, i hjertet av hovedstaden.

ARRESTERT UNDER EN FREDELIG DEMONSTRASJON. Situasjonen var en helt annen da Tep Vanny ble arrestert i Boeung Kak nesten nøyaktig to år tidligere. 15. august 2016 ble hun og medaktivisten Bov Sophea plassert i sivile politibil under en fredelig demonstrasjon til støtte for frigivelsen av fengslede menneskerettighetsaktivister. Demonstrantene krevde også en grundig etterforskning av drapet på myndighetskritikeren Kem Ley.

JANUAR 2017: Landrettighetsaktivister demonstrerer utenfor høyesterett med krav om at Tep Vanny må

Bov Sophea ble dømt for å ha fornærmet en offentlig tjenestemann og friggitt seks dager senere, men Tep Vanny ble holdt fengslet mens domstolene gjenopptok to gamle saker knyttet til demonstrasjoner hun hadde vært med på i 2011 og 2013. Hun ble tvunget til å dele celle med mer enn 140 andre fanger – de fleste småtyver og narkomane, men også noen mordere.

– I fengsel lever vi som dyr i bur, og det har en enorm innvirkning på din psykiske helse, sier Tep Vanny. – Hvis jeg hadde gjort

det de hevdet og hadde blitt siktet for det, ville jeg gladelig sittet i fengsel for å forbedre meg og bli en god borger. Men jeg ble tvert imot fengslet fordi jeg hadde handlet godt og fulgt internasjonal og nasjonal lovgivning for å fremme og respektere menneskerettighetene, særlig i lokalsamfunnet vårt i Boeung Kak, legger hun til.

– Noen ganger taklet jeg ikke fengselslivet og ønsket å avslutte livet mitt, men fordi jeg bryr meg om barna mine, gjorde jeg det ikke.

ot diktatur

bli løslatt. Foto: REUTERS/Samrang Pring/Scanpix

TØR IKKE DEMONSTRERE MER. I 2007 ble tusenvis tvangsutkastet da Boeung Kak-innsjøen ble leid ut til en utbygger med kjente forbindelser til kambodsjanske myndigheter. Flere titalls medlemmer av lokalsamfunnet, først og fremst kvinner, aktiviserte seg for å søke rettferdig kompensasjon for utkastelsen. I årene etterpå tilbød gruppa støtte til aktivister som kjempet for saker andre steder i landet, og den begynte å få internasjonal anerkjennelse for arbeidet sitt.

Boeung Kak-bevegelsen var regelmessig

NÅDE: Tep Vanny leder en protest foran kongehuset, der de ber om at den kjente menneskerettighetsaktivisten Yorm Bophal blir benådet. Foto: House Right Task Force [HRTF]

involvert i sammenstøt med hardhendte, væpna sikkerhetsstyrker, og flere ble arrestert. Men behandlingen av Tep Vanny for to år siden hadde en avskrekkende effekt på lokalsamfunnets aktivister.

– Hvis vi går ut for å demonstrere, tar de oss med seg. Enhver som våger å gå ut vil bli arrestert eller banket opp. Vi kjenner konsekvensene, så vi våger ikke lenger, uttalte Nget Khun – en 79 år gammel aktivist fra Boeung Kak, bedre kjent som «Mummy» – i et intervju før Tep Vanny ble løslatt.

– Det er mye press lokalt. Hvis det er et rettsmøte, holder politiet seg i nærheten av husene våre, sier Bov Sophea, som ble arrestert sammen med Tep Vanny for to år siden, og som før det regelmessig demonstrerte mot maktmisbruk utført av regjeringspartiet Kambodsjas folkeparti [CPP].

– Vi demonstrerer ikke for øyeblikket fordi vi har gjeld og trenger å jobbe for å livnære familiene våre, legger hun til.

«DE KAN GJØRE HVA DE VIL MED OSS» Tep Vanny er bare én av mange opposisjonspo-

litikere, menneskerettighetsforkjempere og journalister som har vært utsatt for press fra statsminister Hun Sens stadig mer autoritære regime de siste årene.

Kambodsjas er nå i realiteten en ettparti-stat etter at den eneste trusselen mot Hun Sen, Kambodsjas nasjonale redningsparti [CNRP], ble oppløst og dets leder Kem Sokha fengslet i fjor, anklaget for å planlegge en USA-støttet revolusjon. Under valget i juli vant regjeringspartiet CPP alle de 125 setene i nasjonalforsamlingen. Valget har blitt omtalt som en farse.

– De oppløste CNRP og fengslet Kem Sokha. De kan gjøre hva de vil med oss, sier Nget Khun. Hun deler nå et skur med flere andre på det området som en gang var Boeung Kak-innsjøen, men som nå har blitt fylt igjen.

SKREMMER AKTIVISTENE. Samtidig som Boeung Kak-bevegelsen er nesten fullstendig ut av syne, hevder flere i lokalsamfunnet at regjeringspartiet også har tatt i bruk andre metoder for å skremme aktivistene.

En kvinne forteller at hun fikk beskjed om ►

FREDELIG PROTEST: Aktivistene holder fredelige markeringer foran ambassader fra USA, Frankrike og Sverige og ber dem gripe inn for å løslate den fengslede aktivisten Yorm Bopha. Foto: House Right Task Force [HRTF]

TVANGSUTKASTELSER: Tep Vanny på en protest i solidaritet med SOS (Save our soul). SOS representerer naboene til Phnom Penh internasjonale flyplass og protesterer mot tvangsutkastelser fordi man ønsker å utvide flyplassen. Foto: House Right Task Force [HRTF]

at hun ikke ville få lov til å fortsette å bygge på huset sitt med mindre hun meldte seg inn i regjeringspartiet. Hun sier også at hun godtok dette, men holdt seg unna stemmelokalene under det udemokratiske valget 29. juli. Andre hevder at CPP har ansatt spioner.

– Vi må være forsiktige; myndighetene splitter oss ved å bestikke folk. Noen ganger gir de folk penger for å spionere, hevder Bov Sophea. – Spionering og trusler er teknikker de mestrer, og som de lykkes godt med.

Sy Heap, Tep Vannys 69 år gamle mor, sier

at hun også tror det er spioner i lokalsamfunnet.

– Folk i lokalsamfunnet spionerer på oss. De blir kjøpt. Jeg kan ikke stole på folk nå, sier hun. – Myndighetene vet hvordan de kan hindre oss i å samle oss. Før sto vi samlet, men nå er vi splittet opp.

SPLITTELSE I BOEUNG KAK-BEVEGELSEN.

Det vokste imidlertid fram splittelser i Boeung Kaks aktivistbevegelse lenge før Tep Vannys arrestasjon. I 2011 og 2012 beskyldte Tep Vanny, Nget Khun, Bov Sophea og andre, to ledende aktivister – Ly Mom og Toul Srey Pov – for å ta imot bestikkelser fra myndighetene etter at de sluttet å demonstrere.

Filmen *A Cambodian Spring*, en ny prisvinnende dokumentar, viser splittelsen mellom de to fraksjonene. En scene ser ut til å vise Toul Srey Pov som kaster stein på sine tidligere venner, og en av steinene lager hull i Khuns hode.

– Vi snakker ikke med Srey Pov og Ly Mom, de jobber for myndighetene, sier Bov Sophea, mens Khun beskylder de to for «å svikte vårt folks vilje». Disse påstandene blir tilbakevist av Toul Srey Pov og Ly Mom, som begge bor bare et steinkast unna sine tidligere venner.

– Hvis jeg jobber for myndighetene, hvorfor bor jeg fortsatt i Boeung Kak? I virkeligheten kjempet jeg for det folket ønsket, sier Ly Mom fra butikken hun driver i nærheten av den tidligere innsjøen.

– Tep Vannys mål var å ta jorda og distribuere den likt, men vi tror ikke på det fordi noen tomter var store og andre små. Bare et fåtall mennesker støttet Tep Vanny, men mange støttet meg, sier Mom. Hun og Toul Srey Pov beskylder Vanny for å søke berømmelse og en plass i rampelyset.

– Folkene rundt henne har ingen verdier. Hun og fire-fem andre kan ikke bære Boeung Kak på sine skuldre. Men noen ganger savner jeg henne og jeg fikk lyst til å demonstrere for å få henne frigitt, sier Toul Srey Pov, som nå jobber som eiendomsmegler. – Hvis vi hadde holdt sammen, ville ikke Vanny vært så lenge i fengsel, sier hun.

Tep Vanny sier imidlertid at hun håper at de en dag kan legge uenighetene bak seg.

– Jeg har lyst til å ta et bilde sammen med Ly Mom når utbyggingen av innsjøen er ferdig. Vi er fortsatt venner og ofre for jordkonflikten, sier hun. – Jeg har aldri sett på henne som min fiende.

PÅ VEI MOT DIKTATURET. Det nylige valget og den omfattende kneblingen av uavhengige medier, kritikere av myndighetene og dem som støtter opposisjonen, gir signaler om at Kambodsja er i ferd med å utvikle seg til et rent diktatur.

Etter løslatelsen ble Tep Vanny informert om at Uon Chhin og Yeang Sothearin, tidligere reportere i Radio Free Asia, hadde blitt løslatt mot kausjon etter å ha blitt fengslet i 2017 etter anklager om spionasje. Dette ble snart fulgt opp med frigivelsene av 14 medlemmer av eller støttespillere til CNRP som i 2014 ble dømt etter omdiskuterte opprørsanklager.

Mange, inkludert Tep Vanny, mistenker at disse løslatelsene kommer fordi valget er over og situasjonen har roet seg. I årenes løp har Hun Sen gjort det til sitt kjennemerke å stramme jerngrepet under politisk spente perioder for så å løsne det når makta hans er styrket.

Til tross for at hun selv ble løslatt, sier Tep Vanny at hun nå har planer om å slutte med aktivisme så fort en gjenværende kompensasjonssak i Boueng Kak er avgjort, på grunn

av konsekvensene det har hatt for familien hennes.

– Jeg trenger å finne mine egne mål. Nå ønsker jeg bare å bli en vanlig borger, sier hun.

PSYKISKE ARR. Chak Sopheap, direktør for Det kambodsjanske senteret for menneskerettigheter, sier at det er helt forståelig at Tep Vanny ønsker å slutte med aktivisme på grunn av den behandling hun har blitt utsatt for.

– Å bli fratatt sin frihet og holdt borte fra familien sin fører utvilsomt til psykiske arr. Det er et individuelt valg om man vil fortsette som aktivist, et valg som alle bør ha rett til å ta, sier hun.

– Det som er viktig er at alle i Kambodsja bør være fri til å kunne uttrykke meningene sine, også når det innebærer å kritisere offentlig politikk, til å demonstrere, og til å søke erstatning når rettighetene deres blir trampet på.

Phil Robertson, assisterende direktør i Human Rights Watch i Asia, sier at han tror Tep Vanny ble brukt som et skrekkeeksempel for resten av lokalsamfunnet i Boeung Kak.

– Det som har skjedd med henne og Boeung Kak-bevegelsen viser klart at et av de farligste stedene å være på i Kambodsja er der hvor en fattig person bor på et stykke land som en rik person vil ha, sier han.

ALDRI MER RØDE KHMER. På tross av arrestasjonene, tvangsutkastelsene og truslene, sier Nget Khun, den eldre aktivisten, at hun er stolt av aktivismen sin og at hun ikke tror at hun ville ha mottatt papirer på at hun eier tomte si hvis ikke lokalsamfunnet hadde protestert. Når det er sagt, har de 79 årene hun har levd i Kambodsja gitt henne en dyp mistro til sitt lands ledere.

– Akkurat som med Pol Pot-regimet, vet jeg at vi ikke vil ha noe å spise hvis vi følger myndighetene, sier hun, med referanse til ultrakommunistene i Røde Khmer som styrte Kambodsja på slutten av 1970-tallet og var ansvarlig for at rundt to millioner mennesker døde.

– Jeg vil heller dø mens jeg yter motstand enn at livet skal gå tilbake til sånn det var under Røde Khmer, sier hun bestemt.

FRIGITT: Tep Vanny ankommer hjemmet sitt i Boeung Kak i Phnom Penh, etter at hun ble løslatt fra fengselet i august i år etter kongelig benådning. Foto: AP Photo/Heng Sinith/Scanpix

Slumbeboere trues av myndighetene:

– Vi er i livsfare

Situasjonen har tilspisset seg kraftig for slumbeboerne i Durban og deres organisasjon Abahlali base-Mjondolo. Drapstrusler, forfølgelse og vold har ført til at bevegelsens leder har gått under jorda.

JOHANNE HOVLAND [tekst]

TORUNN AASLUND [foto]

– Politikerne og politiet har ikke bare sviktet oss. De jobber aktivt mot oss og truer oss. Flere av oss er i livsfare, sier en av bevegelsens talpersoner, Mqapheli Bonono, til Appell.

Siden juni har han tatt seg av alle hendelser som kommer til den sørafrikanske organisasjonen. Lederen S'bu Zikode har forsvunnet fra offentligheten. Etter gjentatte trusler mot seg og familien bor han nå på skjult adresse. Men også Bonono føler seg truet, i likhet med resten av organisasjonen og dens medlemmer i slumområdene.

– Vi har ingen beskyttelse. Når vi går til politiet og forteller om hva vi blir utsatt for, nekter de å åpne sak. De har fått instruksjoner av myndighetene om ikke å hjelpe oss, fordi vi blir ansett som noen som skaper uro, selv om vi bare ønsker å bedre boforholdene for de aller fattigste, hevder Bonono.

ALLIERER SEG MED GANGSTERE MOT SLUM-BEBOERNE. I dag har organisasjonen han er med på å lede over 35 000 medlemmer og blir omtalt som den største sosiale bevegelsen i landet siden motstanden mot apartheid. Men det har vært et brutalt år. I fjor ble flere medlemmer skadd og én person drept da organisasjonen The Land Invasion Unit skjøt

PROTEST: Talperson Mqapheli Bonono foran brannruinene i den uformelle bosettingen Foreman Road, der 800 hjem brant ned i november 2017. Bosettingene er rene brannbomber der husene står tett i tett og mangelen på elektrisitet gjør beboerne avhengige av parafinovner, som sannsynlig var årsaken til denne tragiske brannen. Foto: Lizeka Maduna/The Daily Vox

folk i ryggen i et slumområde utenfor Durban.

Det siste året har bebyggelsen i slumområder flere steder i landet blitt ødelagt og brent ned. Mange har blitt hjemløse på grunn av myndighetenes aksjoner mot det de hevder er ulovlig okkupering av land, til tross for at grunnloven slår fast at en utkastelse ikke er gyldig dersom de som blir kastet ut ikke har et annet boalternativ.

Lokalpolitikere har alliert seg med gangstere for å få kontroll over det de mener er en udemokratisk bevegelse og en trussel mot Sør-Afrika. I juni sa Durbans ordfører, ANC-politiker Zandile Gumede, at politiet fikk tillatelse til å «ta hånd om» Abahlali baseMjondolo. Bonono tolker ordførerens uttalelse som en legitimering av vold mot sivile.

– Dette er en videreføring av et maktmisbruk vi kjenner igjen fra kolonitiden og apartheid. Menneskerettighetsorganisasjoner og fagbevegelser blir kategorisert som ulydige og noen som forstyrrer lov og orden, mens det vi vil er å gi fattige mennesker et minimum av verdighet, sier Bonono.

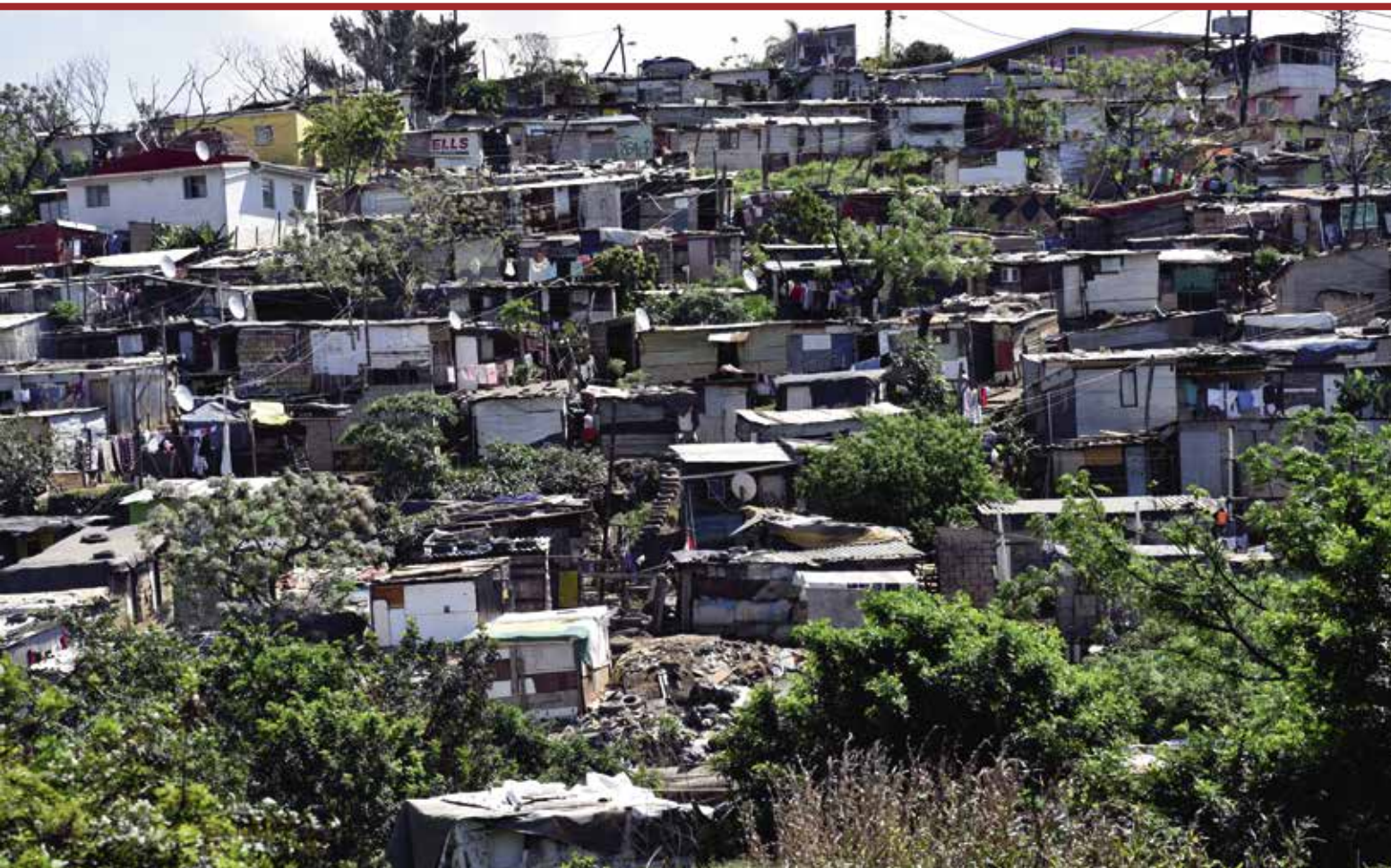
– UVERDIG OG UMENNESKELIG. Siden oppstarten i 2005 har Abahlali baseMjondolo protestert og mobilisert mot levekårene i slumområdene. Bonono beskriver forholdene som uverdige og umenneskelige.

– Tett i tett, i små falleferdige blikkskur som kan rives ned av et vindkast, lever hundretusenvis av mennesker sine liv, i slumområder utenfor byene. Mangelen på elektrisitet og rent vann er mer regelen enn unntaket.

Samtidig står myndighetene og banker på døra og truer med utkastelse. Ofte har også utkastelsene skjedd uten forvarsel. Situasjonen er uholdbar.

– Vi lever i konstant frykt fordi vi har sett at myndighetene ikke er redd for å ta i bruk vold og makt for å nå sine mål. De river ned og tenner på hus som om de skulle tilhørt døde dyr, sier han.

INGEN FORBEDRING SIDEN APARTHEID. Over 20 år har gått siden apartheidstyret tok slutt i 1994, men de aller fattigste har ikke fått ta del i den økonomiske veksten landet har opp-

KENNEDY ROAD: 400 000 av Durban's 3,5 millioner innbyggere bor i slumområder som dette.

levd siden, mener Bonono: – De som eide jord og kapital fra før har hatt en ekstrem økning i velstand, mens flertallet har forblitt fattig.

Ifølge Verdensbanken er Sør-Afrika i dag det landet i verden som er preget av størst ulikhet. Mens en økonomisk elite eier mellom 90 og 95 prosent av landets rikdom, tjener halvparten av landets befolkning mindre enn 600 kroner i måneden. Utviklingen i mange av slumområdene har stått på stedet hvil, og de voksende økonomiske forskjellene har skapt grobunn for protester.

– Vi er skuffet, fortvilet og lei av å vente. Vi trodde vi fikk Mandelas parti til makta, men hva ser vi nå? Et parti som vrir seg unna virkeligheten og bruker apartheid-politiets brutale metoder for å kjempe mot sitt eget folk, sier Bonono.

– MOT DETT TOTALE KAOS. Sør-Afrika-ekspert og tidligere postdoktor ved Universitetet i Oslo, Vito Laterza, mener at utfordringene Abahlali baseMjondolo nå opplever bare er toppen av isfjellet. Studentopprørene, fagforeningsprotestene og demonstrasjonene de siste årene er uttrykk for et sinne og en

DRAPSTRUET: S'bu Zikode foran slumbebyggelsen Kennedy Road der han og familien såvidt kom fra det med livet da hjemmet hans ble revet og påtent.

skuffelse hos et folk som er lei av å bli tilsi-desatt og nedprioritert, sier han.

– Arven etter apartheid har ikke blitt håndtert på riktig måte. Faktisk har den ikke

blitt håndtert i det hele tatt. Samfunnet sli-ter fortsatt med ubehandlede traumer fra fortiden, sier Laterza.

Han peker på at demonstrasjonene vi nå ►

ser, og myndighetenes brutale håndtering av dem, vitner om at det sørafrikanske samfunnet har kommet til et kritisk punkt der det ikke kan komme seg videre uten å ta et oppgjør med historien, lytte til folket og jobbe for noen grunnleggende omstruktureringer av velferd og vekst.

– Sør-Afrika kan ikke lenger fortsette «business as usual». Myndighetene har marginalisert størsteparten av landets fattige befolkning lenge nok. Protestene og oppgjørene vil eskalere mer for hver gang de slås ned på. Politikerne kan ikke lenger snu ryggen til sivilsamfunnet. Dersom det ikke gjøres noen

fundamentale forandringer nå, går landet mot det totale kaos. Det vil sverte politikerne, og det vil sverte samfunnet, sier han.

– MÅ PRIORITERE SIVILSAMFUNNET. Laterza viser til at mange politikere lenge har prioritert å gjøre landet attraktivt for utenlandske investorer, og altfor ofte oversett landets interne utfordringer. Dette er en fallgrube som vil forverre situasjonen, mener forskeren.

– Paradokset er at dersom de politiske lederne fortsetter å ignorere dette voksende kaoset, vil investorene trekke seg ut. Skal et land bli økonomisk stabilt, må det også være politisk stabilt, sier han.

Vito Laterza.

At et solid sivilsamfunn er en viktig ingrediens i demokratiutviklingen videre, er også oppfatningen blant studentorganisasjonene og andre politiske bevegelser. Busisiwe Nxumalo i SASCO, South African Student Congress, sier til Appell at en samling av grasrotbevegelsene blir viktig fram mot valget i 2019.

– Det er viktig at vi klarer å stå sammen i en felles front mot sterke kapitalkrefter og maktarrogante politikere. Dersom bevegelsene blir for fragmentert, er det lettere for styresmaktene å bryte oss ned, sier hun.

Som studentleder i protestbevegelsen Fees Must Fall har hun selv erfart den brutale politivolden og motarbeidelsen fra myndighetene Abahlali baseMjondolo nå utsettes for.

– Vi står sammen i solidaritet med arbeiderne, med slumbeboerne og alle dem som kjemper mot urettferdighet og ulikhet. ANC har sittet med makta for lenge og har derfor blitt late, mener Nxumalo.

TRENGER INTERNASJONAL SOLIDARITET.

Den prekære situasjonen for slumbeboerne og deres aktivister gjør det vanskelig å føre kampen videre, og Mqapheli Bonono sier at solidaritet fra det internasjonale samfunnet er det eneste de kan støtte seg på framover.

– Vi er evig takknemlig for solidariteten fra søsterorganisasjonene våre i utlandet. Det sender også et signal om at sørafrikanske styringsmakter opererer i strid med menneskerettighetene, avslutter Bonono.

SLUMBOERE: Abahlali baseMjondolo er Zulu og betyr slumboer. Organisasjonen har 35 000 medlemmer og blir omtalt som den største sosiale bevegelsen i Sør-Afrika siden motstanden mot apartheid.

Norsk Protein

– ledd i næringskjeden

www.norskprotein.no

– mer enn et fagforbund

**Et godt arbeidsmiljø
og topp sikkerhet
– to sider av samme sak**

Norsk Lokomotivmannsforbund

LO Media

Norsk Jernbaneforbund
Møllergt. 10, 0179 Oslo

– fellesskap i hverdagen

Skolenes landsforbund
Skuvllaid riikkalihttu | Skoleforbundet i LO

ZANDA
NORGES RÅESTE TAKSTEIN

Sørmarka
KONFERANSEHOTELL

 Fred. Olsen & Co.

ANNONSER

Norsk Folkehjelp takker for støtten fra lokale klubber og foreninger

Fellesforbundet
Avd. 57 Nord Rogaland

Fellesforbundet
Avd. 19 Sogn & Fjordane Fagforening

Avd. 3 Møre og Romsdal

Fellesforbundet
Avd. 23 Raufoss Jern og Metallarb. Forening

Fellesforbundet
Avd. 5

Fellesforbundet
Avd. 10

Fellesforbundet
Marinestasjonen

Fellesforbundet
Avd. 26 Østfold Fagforening

Fellesforbundet
Avd. 25 Stavanger

Norsk
Tjenestemannslag
Norsk Medisinaldepot

Fellesforbundet
Avd. 53 Nordre Nordland og Sør-Troms

Fellesforbundet
Oslo Grafiske Fagforening

Norsk
Tjenestemannslag
Mattilsynet

Fellesforbundet
Avd. 43 Øvre Buskerud Fagforening

Fellesforbundet
Avd. 108 Innherred Fagforening

Fellesforbundet
Avd. 650

Avd. 91 Bodø

Fellesforbundet
Avd. 185 Flyarbeidernes Forening

Avd. 15 Innlandet

Fellesforbundet
Avd. 29 Søre Sunnmøre

Avd. 21 Fredrikstad

Fellesforbundet
Avd. 747 Unionen Fagforening

Fellesforbundet
Avd. 75 Halden Fagforening

ELog IT
Forbundet
Elektroarb.

Norsk Folkehjelp takker sine hovedsamarbeidspartnere

– fellesskap i hverdagen

OM NORSK FOLKEHJELP

Norsk Folkehjelp er fagbevegelsens humanitære solidaritetsorganisasjon. Vi jobber med internasjonalt utviklingsarbeid, humanitær minerydding, sanitet og redningstjeneste, integrering og asyl. Norsk Folkehjelp har mer enn 13 000 medlemmer i Norge og 2200 ansatte i over 40 land.

OM APPELL

Appell er et fagblad for Norsk Folkehjelps medlemmer, ansatte, samarbeidspartnere og støttespillere. Formålet med Appell er å formidle Norsk Folkehjelps synspunkter og bidra til intern og ekstern debatt omkring de standpunkt organisasjonen tar. Appell skal ha en fri og kritisk dekning av Norsk Folkehjelps aktiviteter nasjonalt og internasjonalt og etterstrebe å gi et realistisk bilde av resultatene av Norsk Folkehjelps arbeid og ressursinnsats.

HER FINNER DU OSS:

Norsk Folkehjelps regionkontorer nåes på tlf.: 22 03 77 00

REGION NORD

Postboks 6166,
9291 TROMSØ
regionskontoret.nord@npaid.org

REGION MIDT-NORGE

Folkets Hus, Olav Tryggvassonsgt. 5
Postboks 172 Sentrum,
7401 TRONDHEIM
regionskontoret.midt@npaid.org

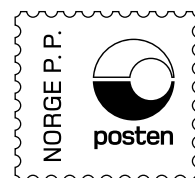
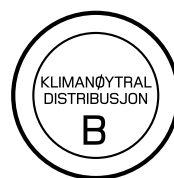
REGION VEST

Lars Hillesgt. 19, 3. etg, 5008 BERGEN
regionskontoret.vest@npaid.org

REGION ØST OG KURSKONTORET

Besøksadresse: Folkets Hus, Hunndalen
Postadresse: Pb 611, 2809 GJØVIK
regionskontoret.ost@npaid.org
kurs@npaid.org

Returadresse:
Norsk Folkehjelp
Postboks 8844, Youngstorget
0028 OSLO

Etter et langt liv er det mye du etterlater deg.

Solidaritet kan være noe av det.

ERNØ Foto: fotografene Lillian & Lena

Gjennom en testamentarisk gave til Norsk Folkehjelp kan du bidra til at solidariteten lever videre etter at du selv har gått bort. Vil du vite mer om hvordan du kan tilgodese Norsk Folkehjelp se www.folkehjelp.no eller ring **22 03 77 00**.

Norsk Folkehjelp